

**FUTBOL SEYİRCİSİNİN SOSYO-EKONOMİK-KÜLTÜREL YAPISININ ŞİDDET
EĞİLİMİNDEKİ ROLÜ (KONYASPOR ÖRNEĞİ)***
THE EFFECT OF SOCİO-ECONOMICAL AND CULTUREL STRUCTURES OF
FOOTBALL SUPPORTERS ON VİOLENCE TENDENCE (KONYASPOR MODELS)

Hakan Salim ÇAĞLAYAN**

Mehmet Çağrı ÇETİN***

Erkan Faruk ŞİRİN****

ÖZET

Bu çalışma; Konyaspor seyircisini şiddet ve şiddete yönelten faktörlerin incelenmesi kapsamında ele alınarak hazırlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu; 2002-2003 futbol sezonunda 2.Lig A Kategorisinde Konya Atatürk Stadyumunda oynanan Konyaspor-Akçaabatsebatspor müsabakasında, Konyaspor futbol seyircisi oluşturmuştur. Çalışına; stadyumdaki seyircilerin oturdukları konuma göre, tesadüfî örnekleme yoluyla; kapalı tribün 121, kale arkası (skorbord) tribünü 114, kale arkası tribünü 107, maraton tribünü 117 ve numaralı tribün 65 olmak üzere 524 seyirciden oluşmuştur.

Araştırma bulguları; Konyaspor futbol takımının genç bir seyirci kitlesine sahip olduğu, seyircinin 1/3'ünü öğrenci grubunun oluşturduğu sonuçlarını ortaya koymuştur. Konyaspor seyircisinin, eğitim durumlarının yüksek olmasına rağmen, bazı etkenler neticesinde şiddete yönelebilecekleri sonucu bulunmuştur. Bu bulgulardan hareketle, seyircinin eğitim durumlarının yüksek olmasının olaylara katılmada bir etken teşkil etmediği; rakip seyircinin, rakip futbolcunun ve hakemin davranışlarından, medyanın yayınlarından etkilenen seyircilerin psikolojisinin değişebileceği ve saldırgan bir ruh haline bürünebileceği bu yaptığımız çalışmanın ortaya koyduğu sonuçları arasındadır. Her ne kadar seyircilerin çoğunluğu hakem kararlarını saygıyla karşılasa da, alınan bir mağlubiyet ve takımdan beklenen başarının sağlanamaması, seyirciler üzerinde büyük bir etki yaratmaktadır. Ayrıca seyircilerin tribünde oturma konumlarına; eğitim ve gelir düzeylerinin etki ettiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Futbol, şiddet, saldırganlık, taraftar, seyirci.

SUMMARY

This study; was prepared for examining the factors that direct the spectators of Konyaspor to the violence.

The study group of research was the spectators who went to the competition between Konyaspor and Akçaabatsebatspor played in Konya Atatürk Stadium that belongs to 2. League A Group in the season of 2002-2003.

The study made with the site of place that spectator's place they watched the match, by using chance meeting way, 121 covered stands, spectator, 114 goal post back, 107 another goal post back, 117 marathon stand and 65 numbered stands spectator. The total of them was 524.

The inventions of research shows that the spectators of Konyaspor was young and 1/ 3 of them were students. Although the education levels of the spectators of Konyaspor advanced, by the reasons of some factors they can tend to the violence. By looking that inventions, we found that although the education levels of spectators were advanced it wasn't enough to being in violence; the psychologies of spectators who influenced from the behaviours of rival spectators, rival footballers, referees and publications of presses can be change and they can be aggressive. However the majority of the spectators are agree with the referees on their decisions if their team will gets a defeat and they couldn't get the outputs they want; it may effect them negative. Besides all of them the research shows that the education levels and source of their incomes effected the positions that they sit.

Key words: Football, violence, aggressiveness, supporter, spectatotor.

* Bu çalışma 2003 yılında, **Hakan Salim ÇAĞLAYAN** tarafından Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'ne hazırlanan ve sunulan yüksek lisans tezinden özetlenmiştir.

** Arş. Gör., Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü- Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu- ANKARA, hcaglayan@gazi.edu.tr

*** Arş. Gör., Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü- Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu- ANKARA, mcetin@gazi.edu.tr

**** Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu- KONYA, erkanfaruk@yahoo.com

GİRİŞ

Futbol günümüzde dünyanın her köşesinde işçileri ve işverenleri olan dev bir endüstri haline gelmiştir. Finansal çerçevesi trilyonlarla çizilen bir sektör olmuştur, bu sektörün üretimi ve tüketimi dünya üzerinde pek çok insanı yakından ilgilendirmektedir (1).

Futbolun; birçok insan için, ruhlarında dürüst duygular ve insani ilişkilerden oluşan küçük da olsa bir adacık oluşturmak için tek, hatta bazen en son şans olması, önemliliğinin en büyük nedenidir (2). Sınır tanımaz ilişkileriyle ülkelerin ekonomileri, dostluk ve düşmanlıklarını bir anda oluşturan; genci, ihtiyarı, kadını, erkeği, dini, dili, ırkı ayırmayan, renk cümbüşünün her çeşidini içinde bulunduran futbol, musikinin, ritmin, modanın, ahengin yaşandığı tribünlerde milyonların hem stresi hem de deşarj noktasıdır (3).

Bugün futbol, günlük yaşantımızın, sevinçlerimizin, üzüntülerimizin temel yönlendiricilerinden biri, farklı yerlerde duran düşüncelerin ve duyguların birleştiricisi, milletleri birbirine bağlayan müşterek bir zemin olmuştur (4).

Futbolun olmazsa olmazlarından birisi de seyircisidir. Bugün seyirci ve seyircilerin davranışları, bunların kişilik özellikleri birer tartışma konusu halini almıştır. Özel izlenimlerden, bilimsel çalışmalara kadar dile getirilmekte olan bu konu etrafındaki fikirler, değişik olmakla beraber, genel eğilim şudur ki; son yıllarda tribünler birer problem alanı haline almış, seyircilerin ve taraftarların davranışlarında istenmedik yönde değişiklikler meydana gelmiştir (5). Taraftarların her geçen gün takımlarına karşı biraz daha tutumlu, gerçekleri görmeye karşı isteksiz, rakip takımın sporcularına ve seyircilerine karşı saygısız, acımasız, hakemlere karşı saldırgan hale geldikleri kanısı gerek sporcu, gerek seyirci ve gerekse spor kamuoyu tarafından açıkça gözlenmektedir (6).

Bu araştırmanın amacı, futbol seyircisinin şiddet, saldırganlık ve holiganizme yönelmelerinde etkili olabileceği düşünülen, sosyo-kültürel faktörlerin sebeplerini araştırmak ve çözüm önerileri üretebilmektir.

Futbol Seyircisi

Futbol, seyirlik bir spor olması ve kitleleri peşinden sürüklemesi özelliği ile diğer branşlardan farklılık göstermektedir. Psiko-sosyal açıdan bakıldığında, seyircilerin günlük hayatlarının dışına çıkarak farklı kimliklerle bu faaliyetlere katıldığı gözlenmektedir. Futbol müsabakaları, özellikle kalabalıkların içinde şahsiyetin kaybolması ve çeşitli dış uyarıcıların etkisiyle çeşitli arzu edilen veya edilmeyen toplu olayların meydana geldiği bir ortam olmaktadır (7).

Bir karşılaşmayı, yarışmayı izleyen kimseye, seyirci denir (8). Başka bir tanımda ise çıkarı aynı olan ve bir spor yarışmasında aynı tepkiyi gösteren, daha önce organize edilmemiş insan grubuna seyirci denmektedir. Seyirci, oyun gösteri veya spor müsabakalarını, olayın meydana geldiği yerde bulunarak gören kişidir (9). Sosyal psikoloji açısından yapılan bir incelemede seyirci "grup" olarak ele alınmaktadır. Çeşitli grup tanımları arasında Bass tarafından, ortaya atılan ve grubu "belli ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla birlikte hareket eden bireylerin oluşturduğu topluluk" şeklinde tanımlayan yaklaşım, spor seyircisine uygundur (10).

Futbol Seyircisinin Özellikleri

Futbol seyircisi, sosyolojik açıdan incelediğinde "Geçici teşkilatsız insan birikimi" şeklinde ifade edilmektedir. Bu birikim ne cemiyettir, ne cemaattir, ne de menfaat birliğidir. Onlar geçici teşkilatsız, bir topluluktan ibarettirler. Yani böyle bir topluluk, muayyen bir maksat ve sebeple veya sebepsiz olarak bir araya gelirler ve bir süre sonra dağılırlar (10). Cami cemaatleri, sinema, tiyatro ve spor seyircileri bu gibi topluluklar içerisine girmektedir. Bunlar belli bir teşkilatlanmaya sahip olmadıkları gibi, üyeleri arasında karşılıklı bir ilişkide söz konusu değildir (1).

Ancak, futbol seyircisini dikkatle izlediğimiz zaman, onun yukarıdaki tanımlamalara uymayan özelliklerinin olduğunu görmek mümkündür. Bunlar:

- Futbol seyircisinin üyeleri arasında belli ölçüde bir ilişki ve iletişim vardır. Bu takım taraftarlığına dayalı bir ilişkidir. Günümüzde daha da belirginleşmiştir.
- Teşkilatlanmaya ve müşterek faaliyete yatkındırlar.
- Futbol seyircileri, heyecan kitlesi hüviyetinde oldukları için kolay provake edilebilirler. Bu yüzden heyecan kitlesinin mantığı yoktur.
- Ancak spor müsabakasına ait kuralların caydırıcılığı sebebiyle temkinli davranışa da yatkındırlar.
- Futbol seyircilerinin muhakeime etme özelliği az, fiil ve hareket kabiliyetleri fazladır.
- Seyirci kitlesinde şuurlu şahsiyet kaybolur, şuur altı ile hareket eden şahsiyet devreye girer.

- Seyirciler bir araya geldiklerinde ferdi şuurlarını o toplumun şuuruna katar ve kolektif şuura sahip olarak ferdi şuurlarından uzaklaşırlar.
- Fikirler etkilenme yoluyla, aynı hedefe doğru yönelir.
- Telkin olunan fikirlerin, hemen uygulamaya konulması isteği ortaya çıkar.
- Önceden tahmin edilen hareketleri vardır (tezahürat yapar, hakeme kızabilir, tepki gösterip maçı terk edebilir, slogan atabilir). Bu durum normal seyirciler için geçerlidir. Holiganlar, fanatikler için aynı şeylerin söylenmesi biraz zordur (11).

Saldırganlık

Saldırganlık için çok açık bir tanım vermek zordur. Saldırı eylemi başkasına zarar ya da acı vermeyi amaçlayan bir davranıştır. Ruhbilimciler, fizyologlar ve felsefeciler saldırganlığın doğuştan olan, içgüdüsel bir fenomen mi, yoksa sonradan öğrenilen bir davranış biçimi mi olduğu konusunda uyuşmazlık içindedirler (12).

Saldırganlık; insanlarda genellikle, ister fiziksel olsun ister sözle olsun, bir başka insana zarar verme niyetiyle yapılan davranış olarak anlaşılmaktadır (13).

Canlı bir organizmaya dolaylı veya dolaysız olarak zarar vermeyi amaçlayan davranış söz konusu olduğunda, saldırganlık veya saldırgan davranışlardan söz edilebilir. Bundan olumsuzluğa, biçimsizleştirmeye, yıkıma neden olan; acıyı, üzüntüyü, öfkeyi ortaya çıkaran şeyler anlaşılmaktadır (14).

Yukarıdaki tanımlardan da görüleceği gibi saldırganlıkta, diğer kişi veya kişilere ya da canlılara karşı zarar verme amacının bulunması gerekmektedir.

Özetleyecek olursak; saldırganlıktan söz edebilmek için öncelikle bir davranışın ortaya çıkması, davranışın zarar ve incitme niyeti taşıması, zarar verme veya incitmenin gerçekleşmesi gerekir. Bu fiziksel ya da psikolojik olabilir. Vurmak ya da tekmelemek kadar birisine küfür etmek ve kötü söz söylemekte saldırganlıktır (15).

Şiddet

Şiddet; insanoğlunun doğasında bulunan iç güdüsel duyguların, içinde yaşanılan koşulların da etkisi ile dışı vurumu olarak tanımlanmıştır (16).

Şiddet sözcüğü genel anlamda, aşırı duygu durumunu, bir olgunun yoğunluğunu, sertliğini, kaba ve sert davranışı, eylemi nitelendirir. Şiddet, özel olarak saldırgan davranışları, kaba kuvveti, beden gücünün kötüye kullanılmasını, yakan, yıkan, yok eden eylemleri, taşı, sopalı, silahlı, bıçaklı saldırıları, ferde ve topluma zarar eylemlerini kapsar (17).

Şiddetin etkisi altına aldığı spor dallarından biri de, futboldur. Günümüzde çok büyük bir hayran kitlesine sahip olan futbolda; özellikle son yıllarda gerek ülkemizde gerekse dünyada ciddi seyirci olayları meydana gelmektedir. Ulusal ve uluslararası karşılaşmalarda herhangi bir gerekçe ile pek çok problemler oluşmakta, bunun sonucu ise, saha içi ve saha dışı şiddet olayları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aslında spor ile şiddet yakın akrabadır (12). Çünkü bilindiği gibi futbol şiddeti içinde barındıran bir oyundur. Kazanma hırsını sonuna kadar gözlemleyebileceğimiz, deyim yerindeyse bir erkek oyunudur (4). Son yıllarda bayanlar arasında oynanmaya başlansa da, biraz önce belirttiğimiz gibi futbol halen bir erkek sporudur. Güç ve kuvvet sembolü erkek cinsiyet, şiddete en yakın cinsiyet ile özdeşleştirilince küfür ve yumruklu kavgalar bile meydana gelebilmektedir (18).

Holiganizm

Holiganizm, dünyanın en çok ilgi gören spor dalı futbolu, yüz yıldan fazla bir süredir tehdit etmektedir. Holiganizm: Küçük grupların, hiçbir mantıklı neden olmadan, kişilere veya mülkiyete zarar vermeleri olarak tanımlanabilir. Bu grupların bazen de hırsızlık içeren davranışlarda buldukları görülmektedir. Bu kavramı doğuran psikolojik etkenler; özgüven eksikliği, eğitimsizlik, başkalarının haklarına saygısızlık ve şiddete olan eğilim olarak özetlenebilir (19). Biraz önce bahsettiğimiz gibi, holiganlar grup halinde hareket eden birlikteliklerdir. Çünkü, kendi başlarına olay çıkarmada pek de usta değillerdir. Onlar kalabalık olarak ve planlı bir şekilde olay çıkarmada başarılı olmuşlardır. Holiganlar genellikle kavgaları dikkatlice planlamakta ve objektif bir yüzleşme olarak görmektedirler (20).

Holiganlar, her hafta futbol seyircilerinin arasına katılan ve çoğu zaman da onları yönlendirmeye çalışan bir kişiliğe sahiptirler. Bunlar için oynanan maçın gidişatı veya sonucu önemli değildir. Daha çok İngiltere ve Hollanda'da ortaya çıkan, diğer Avrupa ülkeleriyle Türkiye'de de ilk

örnekleri görülmeye başlanan holigan saldırganlığının en önemli özelliği, şiddet içermesi ve tahripkar olmasıdır (21).

Holiganların kesin olarak, anti sosyal bir kişilik yapısına sahip oldukları, yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur. Psikopat veya sosyopat olarak da adlandırılan bu kişilerin en belirgin özelliği çevreye uyum sağlayamamalarıdır. Diğer özelliklerini de şöyle sıralayabiliriz.

- Yapıtları hareketlerin sonuçlarından utanmaz ve pişman olmazlar,
- Sorumluluk duygusu taşımazlar ve başkasını düşünmezler,
- Çok rahat yalan söylerler ve hırsızlık yaparlar,
- Kuralları tanımaz ve çok rahat kavga çıkartırlar.
- Bir çoğu aşırı alkol kullanırlar (8).

Holigan ve holiganizmin bu kadar tartışmalı ifadeler olduğu göz önüne alındığında, "Türkiye'de holiganizm var mı?", sorusunu yanıtlamak oldukça zor görünmektedir. Kayaoğlu (2000)'nin aktardıklarına göre (22); Koloğlu, döner bıçağı ile maça gidenlerin olduğunu, taşıdıkları silahlara bakıldığında amaç açısından Türkiye'deki taraftarların Avrupalı holiganlardan farklı kalmadığını belirtmekte, ancak Türkiye'de, İngiltere'de olduğu gibi spor dışı hedeflere saldırı olmadığını ve İngiltere'deki olaylarla Türkiye'dekiler arasında şimdilik bir fark olduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca Koloğlu, Türkiye'de sporun sosyal sınıf ve tabaka farklılıklarının aşılabilirdiği tek alan olduğundan, ülkemizde Avrupa türü holiganizmi frenleyecek ya da ona başka bir yön verecek bir tür kaynaşmanın varlığından söz etmektedir. Ona göre, bu genel yapının dışında kalanlar, sadece bazı kulüplerde yönetimi ele geçirmek isteyenlerin beslediği mafya türü amigolardır.

Tribün terörü diye adlandırılan bu tatsızlıkların bir günlük kararlı bir mesai neticesinde çok kat'î bir şekilde sona erdirilmesi pekala mümkündür; ne yazık ki bu terörü, sadece tribün lumpenleri değil derece farkıyla yayılmak suretiyle kulüp yönetimleri, masum gibi görünen taraftarlar ve özellikle spor basını da desteklemektedir. İlişkilerin nasıl işlediğini bütün ayrıntılarıyla bilmemize imkan olmamasına rağmen, her kulübün "profesyonel seyirci" diyebileceğimiz ve sayısı yüzlerle ifade edilebilecek bir serseri topluluğunu finanse ettiği, onlara kendi stadyumlarına rahatça giriş çıkış imtiyazı tanıdığı, her maçta binli rakamlarla ifade edilen bedava bilet verdiklerini ve en fenası taraftarlarla polis ve adliye arasında çıkan ihirilaflarda koruyucu tavır takındıklarını bilmeyen kalmamıştır. Profesyonel seyirciler eskiden olduğu gibi örgütsüz ve amatör ruhla faaliyet gösteren birer grup olmaktan çıkmışlar; örgürlenmişler. spor basını üzerinde etkileme gücü kazanmışlar ve her birinin internet siteleri dahi olmuştur. Bu topluluklar, A ve B kulübünün çıplak güce başvurmak ihtiyacını duyduğu anlarda vatani hizmet tertibinden hizmet vermekte çekinmemektedirler (23).

MATERYAL VE METOD

Bu çalışmanın, materyalini; 2002-2003 furbol sezonunda 2.Lig A Kategorisinde 23. haftada 23.02.2003 tarihinde Konya Atatürk Stadyumunda oynanan Konyaspor-Akçaabatsebatspor futbol takımlarının müsabakasında Konyaspor futbol seyircisi oluşturmuştur. Söz konusu haftanın seçilmesinin nedeni; maçın oynanacağı hafta Akçaabatsebatsporun 38 puanla lider, Konyasporun ise 36 puanla 4. sırada yer alması ve şampiyonluğu, önemli ölçüde etkileyebilecek bir maç olmasıdır.

Araştırmada belirlenen amaçlara ulaşmak için konu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Literatürden elde edilen bilgiler ve alan uzmanları ile yapılan görüşmeler sonrasında oluşturulan anket soruları 2002-2003 futbol sezonu 2. Lig A Kategorisi 19. haftada 09.02.2003 tarihinde Konyaspor-İzmirspor maçında ön deneme yapılarak anlaşılabilirliği kontrol edilmiştir.

Araştırma; Araştırmacı ve anketörler tarafından, stadyumdaki seyircilerin oturdukları konumlarına göre, tesadüfi örnekleme yolu ile seçilmiş olup, toplam 685 seyirciye anket uygulanmıştır. Uygulanan anketlerin 87 adeti değerlendirmeye uygun görülmediği için çıkarılmış ve 524 adet anket değerlendirmeye alınmıştır. Anketlerin, tribündeki oturma konumlarına göre dağılımı ise şöyledir; Kapalı tribün 121, Kale Arkası tribünü 107, Kale Arkası (Skorbord) tribünü 114, Maraton tribünü 117. Numaralı tribün 65 adettir.

Anket verileri bilgisayara kodlanarak frekans, yüzdeler ve çapraz tablolar elde edilip, çapraz tablolara Ki-Kare testi uygulanmıştır. Bilgilerin analizinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) For Windows 10.0 paket programı kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo I. Ankete Katılan Seyircilerin Yaş Dağılımları

Yaş	Frekans (F)	Yüzde (%)
15'den Küçük	28	5.3
15-20	156	29.8
21-25	101	19.3
26-30	70	13.4
31-35	62	11.8
36-40	59	11.3
41 ve Üstü	48	9.2
Toplam	524	100

Tablo II. Ankete Katılan Seyircilerin Eğitim Durumları

Eğitim Seviyesi	Frekans (F)	Yüzde (%)
Herhangi bir okuldan mezun değilim	3	0.6
İlkokul	126	24
Ortaokul	88	16.8
Lise	185	35.3
Ön Lisans	34	6.5
Lisans	83	15.8
Lisansüstü	5	1
Toplam	524	100

Tablo III. Ankete Katılan Seyircilerin Mesleklerindeki Dağılım

Meslek	Frekans (F)	Yüzde (%)
Serbest	89	17.3
Memur	55	10.5
Tüccar-Esnaf	50	9.5
İşçi	70	13.4
Emekli	17	3.2
Öğrenci	174	33.2
Sanayici	62	11.8
Çiftçi	7	1.3
Toplam	524	100

Tablo IV. Ankete Katılan Seyircilerin Taraftarı Olduğu Takımın Mağlup Olmasından Nasıl Etkilendiklerine İlişkin Dağılım

Etkiler	Frekans (F)	Yüzde (%)
Beni pek etkilemez	119	22.7
Yemek yiyemem	7	1.3
O gece uyuyamam	91	17.4
İş verimim düşer	34	6.5
Bir hafta boyunca düşünürüm	183	34.9
Diğer	44	8.4
Kavgacı bir yapıya bürünürüm	46	8.8
Toplam	524	100

Tablo V. Ankete Katılan Seyircilerin Hakemlerin Taraftarı Oldukları Takımın Aleyhine Vermiş Olduğu Bir Kararda Tavırlarının Nasıl Olacağına İlişkin Dağılım

Tavırlar	Frekans (F)	Yüzde (%)
Bütün kararları saygıyla karşılarım	313	59.7
Küfredirim	124	23.7
Elime geçirdiğim herşeyi hakeme atarım	21	4
Sahaya iner hakemi döverim	19	3.6
Diğer	47	9
Toplam	524	100

Tablo VI. Ankete Katılan Seyircilerin Taraftarlar Arasındaki Şiddet Olaylarının En Önemli Nedeninin Ne Olduğuna İlişkin Dağılım

Şiddet Olaylarının Nedeni	Frekans (F)	Yüzde (%)
Takımın ligdeki konumuna bağlı beklentilerin gerçekleşme durumu	150	28.6
Doğal kişilik yapısındaki şiddet eğilimi	87	16.6
Yetersiz yada tahrik edici güvenlik tedbirleri	74	14.1
Taraftarın yetersiz eğitimleri	41	26.9
Ekonomik yetersizlik	17	3.2
Stadyumun konumu	31	5.9
Maç bileti alımındaki sıkıntılar	17	3.2
Diğer	7	1.3
Toplam	524	100

Tablo VII. Ankete Katılan Seyircileri, Futbol Müsabakasından Önce Saldırganlığa Yönelten En Önemli Faktörün Ne Olduğuna İlişkin Dağılım

Saldırganlığa Yönelten Faktör	Frekans (F)	Yüzde (%)
Medya	152	29
Kulüp yöneticilerinin açıklamaları	35	6.7
Rakip futbolcuların tavırları	204	38.9
Geçmiş maçlardaki olaylar	103	19.7
Diğer	30	5.7
Toplam	524	100

Tablo VIII. Ankete Katılan Seyircilerin Yaş Grupları İle Müsabaka Sırasında Saldırganlığa Yönelmelerindeki Unsurların Dağılımı

Yaş Grubu	MÜSABAKA ESNASINDA SİZLERİ SALDIRGANLIĞA YÖNELTEN FAKTÖRLER													
	Rakip Antrenörlerin Olumsuz Davranışları		Rakip Seyircilerin Olumsuz Davranışları		Rakip Oyuncunun Olumsuz Davranışları		Kendi Oyuncunuzu Olumsuz Dav		Hakemin Yanlış Tutum ve Davranışları		Kendi Antrenörünüzün Olumsuz Davranışları		Toplam	
	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%	F	%	f	%
15'den Küçük	2	0.4	9	1.7	8	1.5	2	0.4	7	1.3	-	-	28	5.3
15-20	15	2.9	54	10.3	29	5.5	10	1.9	48	9.2	-	-	156	29.8
21-25	7	1.3	28	5.3	20	3.8	5	1.0	41	7.8	-	-	101	19.3
26-30	2	0.4	21	4.0	17	3.2	3	0.6	27	5.2	-	-	70	13.4
31-35	3	0.6	12	2.3	17	3.2	2	0.4	27	5.2	1	0.2	62	11.8
36-40	9	1.7	11	2.1	11	2.1	5	1.0	21	4.0	2	0.4	59	11.3
41 ve üstü	3	0.6	5	1.0	12	2.3	5	1.0	22	4.2	1	0.2	48	9.2
Toplam	41	7.8	140	26.7	114	21.8	32	6.1	193	36.8	4	0.8	524	100

Sd= 30

Pearson Chi-Square= 40,987

p= 0.087

p<0.05

Tablo IX. Ankete Katılan Seyircilerin Eğitim Durumları ile Galip Gelmek İçin Her Yolun Mubah Olup Olmadığı Arasındaki Dağılım

Eğitim Durumları	GALİP GELMEK İÇİN HER YOL MUBAHMIDIR							
	Evet		Hayır		Kısmen		Toplam	
	F	%	f	%	f	%	F	%
Bir okuldan mezun değilim	-	-	1	0.2	2	0.4	3	0.6
İlkokul	48	9.2	45	8.6	33	6.3	126	24.0
Ortaokul	37	7.1	29	5.5	22	4.2	88	16.8
Lise	63	12.0	84	16.0	38	7.3	185	35.3
Ön Lisans	9	1.7	15	2.9	10	1.9	34	6.5
Lisans	20	3.8	50	9.5	13	2.5	83	15.8
Lisansüstü	3	0.6	1	0.2	1	0.2	5	1.0
Toplam	180	34.4	225	42.9	119	22.7	524	100

Sd= 12

Pearson Chi-Square= 23,806

p= 0.022

p<0.05

Tablo X. Ankete Katılan Seyircilerin Tribünde Oturma Konumları ile Takımın Mağlubiyetinden Sonra Kızgınlıklarını Kimden Çıkardıkları Arasındaki Dağılım

Tribünde Oturma Konumları	TAKIMIN MAĞLUBİYETİNDEN SONRA HIRSINIZI KİMDEN ÇIKARIRSINIZ															
	Ailemde		Arkadaş Larımda		Rakip Seyircide		Rakip Oyuncuda		Hakem Lerden		Kendi Takımında		Diğer		Toplam	
	F	%	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kapalı	6	1.1	11	2.1	11	2.1	11	2.1	6	1.1	20	3.8	56	10.7	12	23.1
Maraton	3	0.6	14	2.7	21	4.0	14	2.7	1	2.5	10	1.9	42	8.0	11	22.3
Skorbord (Kale Arkası)	4	0.8	11	2.1	29	5.5	9	1.7	1	3.4	15	2.9	28	5.3	11	21.8
Kale Arkası	5	1.0	10	1.9	19	3.6	10	1.9	1	2.7	18	3.4	31	5.9	10	20.4
Numaralı	1	0.2	6	1.1	17	3.2	3	0.6	6	1.1	4	0.8	28	5.3	65	12.4
Toplam	19	3.6	52	9.9	97	18.5	47	9.0	5	10.7	67	12.8	18	35.3	52	100

Sd= 24

Pearson Chi-Square= 40,137

p= 0.021

p<0.05

Tablo XI. Ankete Katılan Seyircilerin Tribünde Oturma Konumları ile Müsabaka İzlerken Kötü ve Küfürlü Tezahüratta Bulunup Bulunmadıkları Arasındaki Dağılım

Tribünde oturma konumları	MÜSABAKA İZLERKEN KÖTÜ VE KÜFÜRLÜ TEZAHÜRATTA BULUNUYOR MUSUNUZ?							
	Evet		Hayır		Kısmen		Toplam	
	f	%	F	%	f	%	F	%
Kapalı	20	3.8	70	13.4	31	5.9	121	23.1
Maraton	32	6.1	43	8.2	42	8.0	117	22.3
Skorbord (Kale Arkası)	28	5.3	46	8.8	40	7.6	114	21.8
Kale Arkası	24	4.6	40	7.6	43	8.2	107	20.4
Numaralı	12	2.3	23	4.4	30	5.7	65	12.4
Toplam	116	22.1	222	42.4	186	35.5	524	100

Sd= 8

Pearson Chi-Square= 19,141

p= 0.014

p<0.05

Tablo XII. Ankete Katılan Seyircilerin Tribünde Oturma Konumları ile Aylık Gelir Dağılımları Arasındaki Dağılım

Aylık Gelir	TRİBÜNDE OTURMA KONUMLARI											
	Kapalı		Maraton		Skorbord (Kale Arkası)		Kale Arkası		Numaralı		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	F	%	f	%
250 milyon ve aşağısı	31	5.9	72	13.7	79	15.1	57	10.9	28	5.3	267	51.0
251-500 milyon	22	4.2	23	4.4	18	3.4	27	5.2	19	3.6	109	20.8
501-750 milyon	32	6.1	9	1.7	7	1.3	9	1.7	12	2.3	69	13.2
751-1.000 milyar	21	4.0	4	0.8	7	1.3	10	1.9	5	1.0	47	9.0
1.000 milyar ve yukarısı	15	2.9	9	1.7	3	0.6	4	0.8	1	0.2	32	6.1
Toplam	121	23.1	117	22.3	114	21.8	107	20.4	65	12.4	524	100

Sd= 16

Pearson Chi-Square= 86,127

p= 0.000

p<0.05

TARTIŞMA VE SONUÇ

Tablo I'de, yaş gruplarını incelediğimiz seyircilerin büyük çoğunluğunun 15-25 yaş grupları arasında yoğunlaştığı (%49.1) görülmektedir. Diğer çoğunluğu ise orta yaş grubu oluşturmaktadır. Bu sonuç, Türkiye nüfusunun önemli bir kısmının genç olmasına ve futbola genç kesimin yoğun ilgi göstermesine bağlanabilir. Konsensus (2002) tarafından yapılan araştırmada (24), 15-24 yaş grubu Galatasaray seyircisinin %35.9 oranında, Fenerbahçe seyircisinin %36 oranında, Beşiktaş seyircisinin %46.8 oranında, Anadolu takımları seyircisinin %26 oranında olduğu bulunmuştur. Acet (2001)'in yaptığı araştırmada (8), 15-29 yaş grubundaki seyircilerin oranının %73.1 olduğu, Taşğın (2000)'inin yaptığı araştırmada (1), 15-29 yaş grubunda olan seyircilerin %60 oranında olduğu, Bozdemir (1998) yaptığı araştırmada seyircilerin (10), %74'ünün 15-25 yaş grubuna ait olduğu, Şahin ve ark. (2004)'lerinin çalışmasında (25), 14-30 yaş arası seyircilerin oranının %73.1 olduğu, Karagözoğlu ve Ay (1997)' in yaptığı araştırmada (7), 15-25 yaş grubundaki seyircilerin oranının %58 olduğu, Gültekin ve arkadaşlarının (2000) yaptığı araştırmada (12), seyirci yaşı ortalamasının 20.71 ve Kayaoğlu (2000)'nun yaptığı araştırmada (22), seyirci yaş ortalamasının 24.49 olduğu bulunmuştur.

Tablo II'de Konyaspor seyircisinin, eğitim durumları gösterilmiştir. Seyircilerin eğitim durumlarının yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Ortaokul mezunlarının oranı %16.8, lise mezunlarının oranı %35.3, lisans eğitimi alanların oranı ise %15.8'dir. Bu alanla ilgili yapılan çalışmalarda, Küçük (1997) seyircilerin eğitim seviyelerini (26), %47.5 lise, %43.4 yüksekokul ve lisans düzeyinde olduğunu bulmuştur. Arıkan (2000) yaptığı çalışmada (9), seyircilerin %70.5'inin lise ve yüksekokul mezunu olduklarını bulmuştur. Çepe (1992) yaptığı araştırmada (27), %70 oranında ortaokul ve lise mezunu seyirci olduğunu bulmuştur. Bu çalışmalar, yaptığımız araştırma ile paralellik göstermektedir. Bu durum; Türkiye gerçeğini göz önüne aldığımızda, eğitim düzeyi açısından örneklememiz içindeki seyircilerin, eğitim oranının oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo III'de seyirciler arasında en büyük oranı %33.2 oranı ile öğrenciler oluşturmaktadır. Bu durum tablo I'deki, yaş kategorilerini dikkate aldığımızda oldukça anlamlı görülmektedir. Ayrıca meslek dağılımında, serbest meslek sahibi olanların oranı %17.3, işçilerin oranı %13.4, sanayici grubunun %11.8 ve memur grubunun %10.5 olduğu görülmektedir. Acet (2001) yaptığı çalışmada (8), öğrenci grubunu %30.2, Taşğın (2000) öğrenci grubunu (1), %22.3, Arıkan (2000) öğrenci grubunu (9), %48.1, Karagözoğlu ve Ay (1997) yaptığı çalışmada (7), öğrenci grubunu %31, serbest meslek sahiplerini de %28 oranında bulmuştur. Bu sonuçlar bizim çalışmamızla aynı paralelliktedir.

Tablo IV'de, ankete katılan seyirciler, takımlarının mağlup olması durumunda %34.9 oranında bu mağlubiyeti bir hafta boyunca düşündüklerini belirtmişlerdir. %22.7 oranında seyirci ise kendilerinin alınan yenilgiden pek etkilenmediklerini ifade etmişlerdir. Şahin ve ark. (2004) tarafından yapılan araştırmada (25), seyircilerin %78.3'ünün alınan yenilgiyi normal karşıladıkları sonucu bulunmuştur. Bozdemir (1998) yaptığı araştırmada ise (10), seyircilerin %59.5'inin alınan mağlubiyet sonrası o gece uyuyamadıkları ve %27'sinde mağlubiyetten pek etkilenmedikleri sonucu bulunmuştur.

Tablo V'de, seyircilerin, hakemin takımın aleyhine vermiş olduğu bir kararda %59.7 oranında tavırlarının bu kararı saygıyla karşılayabilecekleri şeklinde olacağı, %23.7 oranında ise bu karara tepkilerini küfür ederek belirtebilecekleri sonucu bulunmuştur.

Tablo VI'da, ankete katılan seyirciler, taraftarlar arasındaki şiddet olaylarının en önemli nedeni olarak; %28.6 oranında takımın ligdeki konumuna bağlı beklentilerin gerçekleşme durumu olduğunu belirtirlerken, %26.9 oranında da taraftarların yetersiz eğitimlerinin şiddete neden olduğunu belirtmişlerdir. Bunu %16.6 oranıyla doğal kişilik yapısındaki şiddet eğilimi, %14.1 oranıyla da yetersiz ya da tahrik edici güvenlik tedbirleri izlemektedir.

Tablo VII'de, ankete katılan seyirciler, futbol karşılaşmalarından önce kendilerini saldırganlığa yönelen en önemli faktör olarak %38.9 oranla rakip futbolcuların tavırları olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bunu %29 oranla medya, %19.7 oranla geçmiş maçlardaki olaylar, %6.7 oranla da kulüp yöneticilerinin açıklamaları izlemiştir. Maçlardan önce medya tarafından yapılan yayınlardan seyircilerin olumsuz yönde etkilendikleri bir gerçektir. Medya maçlardan önce yapacağı yayınları daha dikkatli ve titizlikle seçmeli, futbol seyircisini saldırganlığa özendirerek ve yönlerecek yayınlardan kaçınmalıdır.

Tablo VIII'de, yaş grupları ile müsabaka sırasında saldırganlığa yönelmelerindeki unsurlar incelendiğinde hakemin yanlış tutum ve davranışları (%36.8) ile rakip seyircilerin olumsuz

davranışları (%26.7) ana neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Tablo verileri istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur. Bütün yaş gruplarında saldırganlığın ana nedenleri olarak bu düşünceler hakimdir.

Tablo IX'da, seyircilerin eğitim durumları ile galip gelmek için her yolun mubah olup olmadığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Galip gelmek için her yolun mubah olduğunu belirten lise düzeyindeki seyircilerin oranı %16, lisans düzeyindeki seyircilerin oranı %9.5, ilkokul düzeyindeki seyircilerin oranı ise %5.5 oranında bulunmuştur. Tablo 9 genel olarak değerlendirildiğinde, eğitim durumlarına göre seyircilerin düşüncelerinde farklılık görüldüğü bulunmuştur. Seyircilerin eğitim durumları yükseldikçe, galip gelmek için her yolun mubah olmadığını düşünenlerin sayısında da artış olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo X'de, seyircilerin tribünde oturma konumları ile takımın mağlubiyetinden sonra kızgınlıklarını kimden çıkardıkları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Ankete katılan seyircilerin %35.3'ünün kızgınlıklarını, hiç kimseden ve kendinden çıkaracakları (diğer) sonucu bulunmuştur. Kızgınlıklarını rakip seyirciden çıkaracakların oranı ise %18.5'dir. Kale arkalarındaki tribünlerde, rakip seyirciden kızgınlıklarını çıkarmak isteyenlerin oranı %9.1, maraton tribününde %4, numaralı tribünde %3.2, kapalı tribünde ise %2.1'dir. Kale arkalarında ki tribünlerden, kapalı tribüne doğru gidildikçe seyircilerde, mağlubiyet sonrası etkinin azaldığı görülmüştür.

Tablo XI'de, seyircilerin tribünde oturma konumları ile müsabaka izlerken kötü ve küfürlü tezahüratta bulunup bulunmadıkları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Seyircilerin %42.4'ünün bu tür tezahüratlara katılmadıkları gözlemlenmiştir. Kapalı tribünde oturanların %13.4'ü, kale arkası (skorbord) tribününde oturanların %8.8'i, maraton tribününde oturanların %8.2'si, kale arkası tribününde oturanların %7.6'sı, numaralı tribünde oturanların %4.4'ünün bu tür tezahüratlara katılmadıkları bulunmuştur.

Tablo XII'de, ankete katılan seyircilerin tribünde oturma konumları ile aylık gelir dağılımları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Ankete katılan 250 milyon ve aşağı gelir seviyesinde olan seyirciler, tribünde oturmada ilk tercih olarak; kale arkaları (%26), maraton (%13.7), ve numaralı (%5.3) tribünleri seçmiştir. Gelir seviyesi 501-750 milyon düzeyinde olan seyirciler ise kapalı tribünde (%6.1) oturmayı tercih etmektedir. 751 milyon ve 1 milyar yukarısında gelir düzeyine sahip olan seyircilerin de ilk tercih olarak kapalı tribünü (%6.9) tercih ettikleri görülmüştür. Seyircilerin müsabaka izlerken, oturmayı tercih ettikleri tribünlerin gelir dağılımlarına göre değişkenlik gösterdiği, gelir seviyesi yüksek olan seyircilerin maç izlemek için kapalı tribünü tercih ettikleri, gelir seviyesi düşük olan seyircilerin ise bilet fiyatı yönünden daha ucuz olan kale arkaları, maraton ve numaralı tribünü tercih ettikleri bulunmuştur.

Sonuç olarak; Konyaspor futbol seyircisinin yaş dağılımlarında, genç bir taraftar kitlesine sahip olduğu, eğitim durumlarının yüksek olduğu, takımın aldığı mağlubiyetten büyük ölçüde etkilenmelerine rağmen, sakin ve uyumlu bir kişiliğe sahip oldukları, hakem hatalarına karşı kararları saygıyla karşıladıkları sonucu bulunmuştur.

Konyaspor seyircisi, yaptıkları bir taşkınlıktan dolayı takımlarına herhangi bir cezaya sebebiyet vermemişlerdir. Bütün bu olumlu bulgulara rağmen; Konyaspor seyircisini müsabaka öncesinde, rakip futbolcuların tavırlarından ve medyanın yayınlarından, müsabaka sırasında ise hakemler ve rakip seyircinin olumsuz davranışlarından şiddete yönelebileceği, sonucu bulunmuştur. Ayrıca seyircinin oturma konumlarına etki eden faktörler olarak; eğitim durumları ve aylık gelir dağılımlarının etkili olduğu bulunmuştur.

KAYNAKLAR

- 1- Taşğın Ö. Fenerbahçe Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik Profili. Konya: Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2000.
- 2- Kuper S. Futbol Asla Sadece Futbol Değildir. 1.Baskı. Çev: Gürtuna S. İstanbul: Sabah Kitapları, 1996.
- 3- Türkmen HN. Çağımızda Bacasız Sanayi: Futbol. İstanbul: TFF Yayınları, 1998.
- 4- Baldık Ö. Futbolun Kuşatıcılığı Altında. Zafer Dergisi. Ekim 2002, Sayı:310.
- 5- Yüksel H, Doğan B, Morali S ve Acar MF. Futbolda Şiddetin Toplumbilimsel Boyutları. Hacettepe Üniversitesi Futbol Bilim ve Teknolojisi Dergisi. 1998, 5:1. 22-26.
- 6- Arslan C ve Bingölbali A. Futbol Seyircisini Fanatik Olmaya Yönelten Motivasyonel ve Psikolojik Etkenler. Hacettepe Üniversitesi Futbol Bilim ve Teknolojisi Dergisi. 1997, 6: 3-10.
- 7- Karagözoğlu C ve Ay SM. Futbol Seyircisinde Saldırganlık Eğilimleri- İstanbul Örneği. Mersin: 1. Uluslararası Spor Psikolojisi Sempozyumu, 10-12 Ekim 1997, 165-172.
- 8- Acet M. Futbol Seyircisini Fanatik ve Saldırgan Olmaya Yönelten Sosyal Faktörler. Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2001.
- 9- Arıkan AN. Farklı Branşlardaki Spor Seyircilerinin Sosyo-Kültürel Profili ve İzleyicilik Durumları Üzerine Bir Araştırma. Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2000.
- 10- Bozdemir M. Futbol Fanatizminin Sosyolojik Açısından Tahlili. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1998.
- 11- Kılıçgil E. Süper Ligde Oynayan Bir Futbol Takımı Taraftarlarının Futbol Maçlarını Televizyondan İzleme Yerine Bizzat Stadyumdan Canlı İzleme Tercihleri Üzerine Bir Araştırma. Ankara: Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi. 10-11 Ekim 2003, 471-483.
- 12- Gültekin O, Doğan M, Doğan A ve Eylen B. Futbol Sahalarında Şiddet ve Emniyet Güçlerinin Tutumu Üzerine Bir Araştırma. Ankara: 21.Yüzyılda Polisin Eğitimi Sempozyumu, 25-27 Ekim 2000, 749-753.
- 13- Arkonoc SA. Psikoloji Zihin Süreçleri Bilimi. 2.Baskı. İstanbul: Alfa Basım Yayım, 1998.
- 14- Peter G ve Beyer E. Saldırganlık. Çev: Kılıç Z. Spor Ekin Dergisi. 1997, 1:2, 36-37.
- 15- Tiryaki Ş. Spor Psikolojisi, Kavramlar, Kuramlar ve Uygulama. Mersin: Eylül Kitap ve Yayınevi, 2000.
- 16- Talimciler A. Türkiye'de Futbol Fanatizmi ve Medya İlişkisi. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2003.
- 17- Yetim A. Sosyoloji ve Spor. Ankara: Topkar Matbaacılık, 2000.
- 18- Kılıçgil, E. Futbol Taraftarlarının Şiddet İle İlgili Tepkilerinin Psiko-Sosyal Boyutları. Ankara Üniversitesi Spormetre Dergisi. 2003, 1:1, 21-29.
- 19- Özmen H. Futbol, Holiganizm ve Medya. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2000.
- 20- King A. Violent Pasts: Collective Memory And Football Hooliganism. The Sociological Review. 2001, Nov, 49:4, 568-586.
- 21- Acet M. Futbol Seyircisinin Sosyo-Kültürel Yapısının Şiddet Eylemine Etkisi, Voleybol ve Basketbol Seyircileri İle Karşılaştırılması. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1997.
- 22- Kayaoğlu AG. Futbol Fanatizmi. Sosyal Kimlik ve Şiddet: Bir Futbol Takımının Taraftarlarıyla Yapılan Çalışma. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal) Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2000.
- 23- Alkan AT. Taraftarlık ve Dindarlık Üzerine Bir Deneme. Aksiyon Dergisi. 2002, Sayı:415.
- 24- Konsensus. Türkiye Futbol ve Taraftar Profili Araştırması.. Konsensus Araştırma ve Danışmanlık Merkezi. Nisan, 2002.
- 25- Şahin HM, Halis M, Pençe S, Şahin F ve Koç S. Futbol Takımı Taraftarlarının Şiddet ve Saldırganlık Olaylarına Bakış Açılarının Sosyolojik ve Psikolojik Boyutu Üzerine Bir Araştırma. Antalya: 8. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi. 17-20 Kasım 2004, Poster Bildiri.

26- Küçük V. Sporda Yönlendirmenin Yeri ve  nemi, Futbol  rneđi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1997.

27-  epe K. Futbol Müsabakalarında Seyircilerin Saldırganlıkları ve şiddet Sebepleri  zerine Bazı Araştırmalar. Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1992.